

KESKUSTELUA

Ilkka Seppinen — Erkki Berndtson — Ilmari Susiluoto

SAHA-PROJEKTIN LUKIJOILLE

»The quality of social science output cannot be improved without killing off some of the monsters and sports. The live-and-let-live attitude that characterizes relations among guild members is self-destructive. We must be prepared to make discriminations in quality among products, to attack and destroy those of poor quality, and to encourage the others. Otherwise, we shall be all drowned, eventually, in a sea of mediocrity committed to paper.»¹

Veikko Ruohosen vastine »Kritiikkiä kritiikin vuoksi» (Politiikka 1/1975) allekirjoittaneiden arvosteluun hänen ja Kari Sulevon SAHA-projektin ensimmäisestä julkaisusta (Politiikka 3/1974) ei ole saanut meitä muuttamaan mieltämme arvostelussamme esiin tuomista seikoista. On valitettavaa, että Ruohonen käsittelee laajasti asioita, joilla ei ole mitään tekemistä arvostelumme asian kanssa. Kritiikissämme osoitimme kohta kohdalta, että Sulevon ja Ruohosen tutkimuksen tuloksiin ei voida luottaa lainkaan, että tutkimuksen teoreettinen ja käsitteellinen perusta hajoaa aivan yksinkertaisissakin tarkasteluissa ja että menetelmiin sisältyy luvattomia virheellisyyksiä. Kysymys ei ole mistään kompromisseista, »piikittelystä» tai keskustelusta yleisellä tasolla, vaan selvästi asetetuista kysymyksistä, joihin Ruohosen vastine ei anna kunnollista vastausta.

Vastineen logiikka on se, että pyritään osoittamaan että arvostelijat ovat a) ryhtyneet epäoikeudenmukaiseen arvosteluun, b) ymmärtäneet tutkimuksen päämäärät väärin, c) eivät ymmärrä empiirisestä tutkimuksesta ja monimuuttujamenetelmistä mitään sekä d) ovat lukkiutuneet omien tieteenalojensa pariin ja estävät hyödyllisen keskustelun historian ja yhteiskuntatieteiden välisestä tarpeellisesta yhteistyöstä. Joidenkin näiden väitteidensä tueksi Ruohonen tuo esiin vasta-argumentteja arvostelussamme esiintuotuun kritiikkiin, suurelta osin hän ei kuitenkaan perustele väitteitään sen tarkemmin. Mitä sitten jää hänen vastineestaan jäljelle?

a) Suomalainen tieteellinen keskustelu on niin laimeaa, että harvat kriittiset puheenvuorot ovat yleensä epäoikeudenmukaisia siinä mielessä, että kritiikin kohteen valinnassa tapahtuu luonnollisesti syrjintää. Toiset joutuvat arvostelun kohteeksi, vaikka samoin kriteerein olisi kenties syytä arvostella

paljon ankarammin joitakin muita tutkijoita. Tällainen tilanne vallitsee ennen kaikkea erilaisten monisteiden ja artikkelien kohdalla, joista käyty keskustelu puuttuu melkein kokonaan, vaikka suurin osa tieteellisestä tuotannosta politiikan tutkimuksenkin alueella muodostuu juuri näistä. Tällä ei kuitenkaan ole mitään tekemistä arvostelumme asian kanssa. Vaikka kritiikkimme olisi kuinka epäoikeudenmukaista tahansa tältä kannalta, ei se muuta mitenkään kysymystä siitä, mitä tutkimuksessa on tehty.

b) Ruohosen mukaan kysymys on pelkästä »ulosheittojulkaisusta», sen päämäärät ovat vaatimattomat jne. Yllättävän nopeasti on kanta muuttunut, sillä itse »ulosheittojulkaisussa» puhutaan »täysin uuden tyyppisestä tiedosta», »kokonaisanalyysistä» jne. Lisäksi, jos »ulosheittojulkaisulla» tarkoitetaan tutkimuksen ensimmäisiä alustavia tuloksia, kai niissäkin on pidettävä huolta, että ne täyttävät tieteellisen tutkimuksen pelisäännöt.

c) Pyrkiessään puolustelemaan SAHA-projektin tutkimusasetelmaa, Ruohonen joutuu itsensä kanssa perustavaa laatua olevaan ristiriitaan. Ensinnä hän toteaa, että kvantitatiivinen analyysi vaatii aina etukäteen määritettyä teoreettista ja operationaalista käsitteistöä ja tunnustaa sitten hetken kuluttua, ettei heidän tutkimuksessaan mitään varsinaista teoreettista viitekehystä ollutkaan vaan käytetty kolmijako ulkoiset suhteet, sisäiset suhteet ja kansallinen arvojärjestelmä on pikemminkin selkeyttävä ja tiivistävä luokittelu kuin varsinainen teoreettinen viitekehys.

Samaten Ruohonen yrittää puolustella tutkimuksen otantaa vertaamalla sitä haastattelu- ja kyselytutkimukseen. Mutta kysymyksessähän on kaksi aivan erityyppistä tutkimusasetelmaa, eikä tällainen vertailu näin ollen ole mielekästä. Lisäksi Ruohonen jättää kokonaan vastaamatta huomautuksiimme tutkimuksen periodisoinnista ja otannan perusjoukosta. Mielestämme näihin perustavaa laatua oleviin lähtökohtiin olisi todella kiinnitettävä huomiota. Jos näin ei tehdä on vaarana, että aineisto tulee näyttelemään pääosaa tutkimuksen muotoutumisessa, eikä itse ongelma. Tuntuu siltä, että SAHA-projektin kohdalla on käynyt juuri näin, mikä tulee kärjistyneesti ilmi projektin kolmannelta julkaisusta, jossa käytetään samaa aineistoa ja samaa aikaperiodisointia kuin ensimmäisessäkin.² Perustelut periodisoinnille ovat kuitenkin erilaiset ja valitettavasti jälleen historiallisesti virheelliset.

Ruohosen tehdessä paljon töitä osoittaessaan arvostelijoiden kykenemättömyyttä empiirisen tutkimuksen arvosteluun on keskeisin argumentti ehkä se, että arvostelijat puhuvat faktorianalyysista, vaikka olisi pitänyt puhua pääkomponenttianalyysista. Ruohonen yrittää väittää, että tämä vie pohjan pois koko arvostelulta. Näinhän ei suinkaan ole, vaikka tiukasti ottaen olisi ollut oikeampaa käyttää termiä pääkomponenttianalyysi kuin faktorianalyysi. Faktorianalyysi on tässä tapauksessa kuitenkin selvempi termi, eikä toinen projektin jäsenkään ole sille ja pääkomponenttianalyysille aikaisemmin paljon eroa tehnyt.³ Sen sijaan myönnämme kyllä, että pääkompo-

nenttipistemäärien keskiarvojen kohdalla meille sattui valitettava kielellinen lipsahdus, joka ei kuitenkaan mitenkään muuta arvostelumme asiasisältöä.

d) Ruohonen väittää, että arvostelijat ovat lukkiutuneet omien tieteenalajensa pariin. Väitteen logiikkaa on vaikea ymmärtää kun kyseessä on historioitsijan (Ilkka Seppinen) ja kahden politiikan tutkijan (Ilmari Susiluoto, Erkki Berndtson) arvostelu kahden politiikan tutkijan tutkimuksesta. Ruohonen sivuuttaa ohimennen Seppisen kommentit historioitsijoiden käymästä keskustelusta historian ja yhteiskuntatieteen välisestä suhteesta ja esiintyy edelleen Kari Sulevon kanssa jonkinlaisena edelläkävijänä historian ja yhteiskuntatieteen välisestä suhteesta käydylle keskustelulle, tarjoten ongelmalle ratkaisuksi »kvantitatiivisen» ja kvalitatiivisen menetelmän välistä yhteistyötä». Kuten jokainen viime aikaiseen yhteiskuntatieteen metodiseen keskusteluun osallistunut tietää, ei tällainen fraasi merkitse mitään, eikä historian ja yhteiskuntatieteen välinen ongelma ole siellä missä Ruohonen ja Sulevo sen luulevat olevan. Kysymystä on tarkasteltava tieteenteoreettisella tasolla, jolloin kysymys muuttuu positivismin, hermeneutiikan, marxismin jne. väliseksi kiistaksi.⁴

x x x

Jos ei katsella asioita avoimesti ja yritetä oppia virheistä, voivat tieteellisen keskustelun osanottajat loputtomiin syyttää toisiaan väärinymmärtämisestä ja virheistä. Omasta puolestamme päätämme keskustelun tähän ja kehotamme jokaista keskustelua seurannutta tutustumaan SAHA-projektin julkaisuihin sekä alkuperäiseen arvosteluamme.

LÄHDEVIITTEET

¹ Eugene J. Meehan, »What Should Political Scientists Be Doing?» teoksessa George J. Graham, Jr. and George W. Carey (eds.), *The Post-behavioral Era. Perspectives on Political Science*, New York 1972, s. 67.

² Kari Sulevo, Suomen poliittinen lehdistö ja Neuvostoliitto, *Helsingin Yliopiston Yleisen valtio-opin laitoksen tutkimuksia*, Sarja C, SAHA 3, 1974, s. 5.

³ Kari Sulevo, Sisällönanalyysi ja historiantutkimus, *Helsingin Yliopiston Yleisen valtio-opin laitoksen tutkimuksia*, Sarja B, 2/1973, s. 32—41.

⁴ Vrt. Seppo Hentilä, *Historia ja yhteiskuntatieteet. Todellisen ristiriidan etsiskelyä*, *Oulun ylioppilaslehti* 8/1971, s. 6—7.